

MUSTAFA BAYDAR
Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar

MUSTAFA BAYDAR 1920 yılında Gümölcine’de doğdu. 1944’te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’ni bitirdi. Sivas, Diyarbakır, Erzincan ve Erzurum gibi Anadolu’nun çeşitli yerlerinde bir süre edebiyat öğretmenliği yaptı. 1950’de İstanbul’da gazeteciliğe başladı, çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayımlandı. Uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinde muhabir, yazar ve tashih şefi olarak çalışan Baydar, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nden 1971 ve 1973’te Gazetecilik Başarı Ödülü aldı, Türkiye Gazeteciler Sendikası’ndan da Başarı Ödülü alan, 1976 yılında hayatını kaybeden Baydar’ın diğer kitapları şunlardır: *Atatürk ve Devrimlerimiz*, *Atatürk Diyor ki*, *Atatürk’le Konuşmalar*, *Kabakçı Mustafa İsyanı*, *31 Mart Vak’ası*, *Attila, Kubilay, Ahmet Mithat Efendi, Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Anıları*, *Yeni Türk Hikâyecileri Antolojisi*.

İletişim Yayınları 2201 • Edebiyat Eleştirisi 48

ISBN-13: 978-975-05-1813-3

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

YAYINA HAZIRLAYAN Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Emre Bayın

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MUSTAFA BAYDAR

Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar



Bu kitabımı aziz eşim Şadıman'a adıyorum.

M. B.

İÇİNDEKİLER

Yayına Hazırlayanın Notu.....	11
SUNUŞ	
<i>Diyorlar ki Müellifi Ne Diyor?</i>	13
ÖNSÖZ	
Bu Kitap Niçin Hazırlandı?	17
HALİDE EDİB ADIVAR	19
SAMET AĞAOĞLU	29
OKTAY AKBAL	37
SABAHATTİN KUDRET AKSAL	43
MELİH CEVDET ANDAY	47
NURULLAH ATAÇ	55
FALİH RIFKI ATAY	63
FAKİR BAYKURT	71
YAHYA KEMAL BEYATLI	77
KEMAL BİLBAŞAR	85
NECATİ CUMALI	89

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR.....	95
ASAF HÂLET ÇELEBİ.....	103
ZEKİ ÖMER DEFNE.....	109
BAKİ SÜHA EDİBOĞLU.....	117
BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU.....	121
EFLATUN CEM GÜNEY.....	127
REŞAT NURİ GÜNTEKİN.....	133
ORHAN HANÇERLİOĞLU.....	139
ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR.....	145
OKTAY RİFAT HOROZCU.....	151
YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU.....	155
REFİK HALİT KARAY.....	161
ORHAN KEMAL.....	169
YAŞAR KEMAL.....	177
SAMİM KOCAGÖZ.....	185
FUAT KÖPRÜLÜ.....	195
BEKİR SITKI KUNT.....	201
MAHMUT MAKAL.....	209
BEHÇET NECATİGİL.....	217
AZİZ NESİN.....	223
ORHAN SEYFİ ORHON.....	231
YUSUF ZİYA ORTAÇ.....	237
HALİT FAHRİ OZANSOY.....	243
ZİYA OSMAN SABA.....	251
PEYAMİ SAFA.....	255
SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL.....	261
ÂŞIK VEYSEL ŞATIROĞLU.....	267
KEMAL TAHİR.....	275
HALDUN TANER.....	283

AHMET HAMDİ TANPINAR	289
HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER	295
CAHİT SITKI TARANCI	301
İLHAN TARUS	309
AHMET KUTSİ TECER	313
VEDAT NEDİM TÖR	319
RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN	325
HÜSEYİN CAHİT YALÇIN	333
HASAN ÂLİ YÜCEL	339
TAHSİN YÜCEL	345

YAYINA HAZIRLAYANIN NOTU

Mustafa Baydar'ın 1960 yılında yayımlanan kitabı *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar* dönemin önde gelen ya da parlamaya başlamış elli edebiyatçısıyla yapılmış söyleşilerden oluşuyor. Baydar'ın orijinal kitabın iç kapağında küçük bir notla belirttiği gibi, “1954-60 yılları arasında yapılmış olan bu konuşmaların pek çoğu bazı kısaltmalarla *İnci*, *Varlık*, *Hayat Dergisi* ile *Vatan* ve *Dünya* gazetelerinde yayınlanmış, bir kısmı da ilk olarak bu kitapta yer almıştır.”

Kitaba sunuş yazısı yazan Ruşen Eşref Ünaydın'ın da değindiği gibi Baydar, her söyleşiye epeyce hazırlanarak gitmiş, basmakalıp sorulardan ziyade görüştüğü kişinin o dönemde içinde yer aldığı edebiyat akımlarına, tartışmalara, dünya görüşüne uygun sorular sormuş. Baydar'ın görüştüğü kişilerden bazıları artık edebiyat dünyamızda yer kaplamıyor, unutulmuş durumdalar; bazıları söyleşilerin yapılmasından kısa süre sonra hayatlarını kaybetmişler; Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Tahsin Yücel, Haldun Taner ve daha birçok isimse bugün artık Türkçe edebiyatın çınarları arasında. Söyleşilerin 1950'li yıllarından 1960'ların başına uzanan bir dönemde yapıldığı akla geldiğinde “eski” olduğu düşünülebilecek kitap, bu anlamda yeni ufuklar açıyor aslında.

Söyleşilerin sıralanmasında orijinal kitaptaki düzen bozulmadı, soyadı sırası takip edildi. Ancak konuşulan kişilerin daha sonraki hayatları, eserleri, aldıkları ödüller Wikipedia'dan ve söz konusu yazarların eserlerini günümüzde yayımlayan yayınevlerinin internet sitelerinden yararlanılarak kısaca güncellendi; kitap yayımlandığı sırada (1960) zaten ölenler için ayrıca bir güncelleme yapılmadı. Bu anlamda dipnotlarda “yayına hazırlayanın notu” olarak belirtilenler dışındaki dipnotlar Baydar'a ait. Ayrıca anlamayı kolaylaştırmak adına kimi eski kelimelerin yanına köşeli parantez içinde günümüz Türkçesi'ndeki anlamları eklendi (yani metindeki normal parantezler de Baydar'ın), metin tashihten geçirildi. Baydar'ın bir iki söyleşide kullandığı iç konuşmalar italikle dizilerek, sorulardan ayrıldı. Orijinal kitapta her isimle birlikte yer alan edebiyatçıların portre fotoğraflarına telif problemleri yüzünden yer vermemeninse kitabın değerini azaltmadığı kanısındayız.

KIVANÇ KOÇAK

Diyorlar ki Müellifi Ne Diyor?

Edebiyat, o güzel sanattır ki, bir milletin, madde ve mana bakımından dünyayı görüş, hayatı kendi kişiliğine göre seziş, yorumlayış ve anlatış biçimini nazım ve nesir yoluyla belirtip bildirmeyi yüzyıllar boyunca iş edinmiştir. O güzel sanat türkünden, masaldan, duadan, vaazdan, atasözünden, fıkradan, musahabeden [söyleşi], hitabetten, Karagöz'den, ortaoyunundan, tiyatrodan, hikâye ve romandan, manzum ve mensur şiirden, denemelerle eleştirmelerden psikolojiye, sosyolojiye, tarihe kadar açılır enginliktedir. Bir insan toplumu ilerlemişliğinin güvenle bakılabilecek tanığıdır; bir dilin –eksiği veya üstünlüğüyle– belli başlı dayanağıdır; bir kültürün özüdür; bir medeniyet oluşunun ölçüsüdür.

Özlemleri, özenmeleri, üzülmeleri, eğlenmeleri, içlenmeleri, öfkelenmeleri, ülküleri, bezginlikleri, övmeleri, yermeleri en yerinde deyişlerle dile getirecek yetkideki o sanatın belli bir zaman çizgisi içinde eser vermiş, ün almış kişileriyle yüz yüze konuşarak, her birinin çaba ve başarı alanını ilgilendiren işler üzerindeki görüşlerini, ileriye kestirایشlerini kendi ağızlarından dinleyerek kaleme almak ise o enginde, aydınlatıcı yoklama yapmak demektir. Uygun zaman seçilerek ilgi çekici konular üzerine yayılması gereken böyle bir yoklama, edebiyatın

bugünkü durumunu okurlara açıklar; onun daha iyi anlaşılmasında hizmeti azımsanamayacak tür değeri kazanır; yarınkilere yararı dokunacak belge sağlar.

* * *

Edebiyatımızda yeni bir dal olarak ilk yemişini bundan kırk yıl önce vermiş olan anket veya röportaj çığırının en yeni ürünü, okurlar, Mustafa Baydar'ın *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*'ında bulacaklardır.

Genç yazar bu işin ehli olduğunun ilk örneğini *Atatürk Diyor ki* adındaki kitabında göstermişti. Doğrudan doğruya Atatürk ile görüşmemiş yazarın o kitapta gerçekleştirdiği yenilik ne idi?

Vaktiyle Atatürk'ü görmüş yerli ve yabancı birçok yazarın başka başka zamanlarda Atatürk'ten dinleyip başka başka gazetelerde, dergilerde, memleketlerde ve dillerde yayınlamış oldukları yazıları bir araya getirerek Atatürk'ün inanlarının, düşüncelerinin ve olağanüstü görüşlerinin zaman mesafesi içindeki biteviyeliğini onun kendi ağzından duyuran bir karakter portresi, bir büyük şahsiyet sentezi halide gözler önüne koyması idi. Kitabın az zamanda üç baskı tanınmış bulunması da beğenilecek değerde olduğunu açıklamaktadır sanırım.

* * *

Böyle bir başarıdan güven ve hız almış olan Mustafa Baydar yeni kitabında elli konuşma sunmaktadır. Bunlar, onun birkaç yıldır kimi dergide "Her Ay Bir Konuşma", kiminde de "1957'de Diyorlar ki" başlıkları altında yayınlamış olduğu görüşmelerin toplamıdır. Elli sanatkârla elli konuşma, hele bir vakitler onları konuşturmayı denemiş birinin gözüne hiç de küçümsenecek bir iş gibi görünmüyor.

* * *

Bu eserde ne gibi yenilikler göze çarpmaktadır? Okunursa anlaşılacaktır ki, röportajı yapan, sorgularını her edibin ve ya şairin kişiliğine, mizacına göre tertiplemiştir. Yazarın, edebi meseleleri yakından tanır biri olduğunu belirten bu nokta, kita-

ba canlılık sağlamaktadır. Görülüyor ki Baydar, hangi edip veya şairle konuşmuşsa daha önceden onun eserlerini okumuş ve her birinin yakınlarından bilgiler toplamıştır. Bu da çalışmasının ciddiliğine güvenilir değer sağlayacaktır.

Kitaptaki bir hususiyet de konuşulan sanatkârların odalarındaki veya muhitlerindeki dekor tasvirleri yerine her birinin şahsiyeti ve eserleri üzerine, birkaç cümle içinde aydınlatıcı bilgi verilmiş olmasıdır.

Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar'ın acı duyuran kısmı, ne yazık ki, birkaç yaprağının kopup gitmiş olmasıdır. Nurullah Ataç'ın, Yahya Kemal Beyatlı'nın, Asaf Hâlet Çelebi'nin, Reşat Nuri Güntekin'in, Bekir Sıtkı Kunt'un, Ziya Osman Saba'nın, Cahit Sıtkı Tarancı'nın, Hüseyin Cahit Yalçın'ın sesleri sonsuzluktan geliyor gibi...¹ Edebiyat-ı Cedide günlerinden en son şiir ve nesir yeniliklerine kadar uzanan mesafeyi kucaklamış kitabın işte asıl bu noktası, zamanın ne çabuk geçer ve ölümün hiç sıra gözetmeksizin nesilleri tırpanlayıp gider olduğunu gösteriyor.... Mustafa Baydar, sanatkârları konuşturmakla ne iyi etmiştir.

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN

1 Heyhat! Bu sonsuzluktan gelen seslere Ruşen Eşref Ünaydın da katılmış bulunuyor.

Bu Kitap Niçin Hazırlandı?

Sanat adamlarını eserlerinden tanımak şüphesiz en doğru yoldur. Ama yine de kalacak boşlukları doldurmak, zihinde belircek merakları gidermek istersek ne yapacağız?

Bu taktirde yapılacak ne doğru hareket, eser sahibi ile yüz yüze gelip konuşmaktır. Bizce karanlık kalan bazı noktaların aydınlanması ve sanatçının gerçek çehresiyle, “bütün” olarak öğrenilmesi ancak bu şekilde sağlanabilir.

Karşılıklı konuşma yolu ile sanatçının duygu ve düşünce dünyasını tanımak ve tanıtmak demek olan edebiyat röportajı, sanatın en güç kollarından biridir. Çünkü kiminle konuşacaksınız onun eserlerini okumuş, karakter ve özelliklerini öğrenmiş ve aynı alanda eser vermiş olanları bilmiş olmalısınız. Velhasıl konuşacağınız kimsenin havasını teneffüs edersesine, sesini duyurcasına, varlığında mevcut düşünce ve duyguları okurcasına onunla aşinalık kurmuş olmalısınız. Bazen öyle olur ki, konuşma yapmadan önce, aylarca hazırlık devresi geçirmek zorunda kalırsınız. Zira ayrı ayrı kişilikleri olan her sanatçının dünyasına girebilmek için yorucu bir çaba gerekir. Bütün bunlara bazı sanatçıların nazına katlanma ve eşref saatlerini yakalama sabrını da eklemelisiniz. Fakat güçlüklerle katlanmadan, onları yenmeden amaca varmak mümkün

mü? Unutulmamalı ki, en geç ve en güç olan ürün, fikrin meyvésidir.

Konuştuğlarımızın kişilikleri üzerinde uzun boylu hükümler vermeye girişmek, eserin hacmini çok fazla genişleteceğinden, bu noktaya pek az dokunulmuş, sadece biyografiler üzerinde durulmakla yetinilmiştir. Esasen edebiyat röportajcısının ödevi, hüküm vermekten ziyade sanatçıları konuşturmaktır. Konuşulanları değerlendirmek, bunlardan sonuçlar çıkarmak ise edebiyat tarihçesine ve genel olarak eleştirmeciye düşer. Kaldı ki, birbirlerinden tamamen farklı olan sorulara dikkat edilecek olursa, her sanatçı için biraz kapalı da olsa bazı hükümler verildiği fark edilecektir.

Fikir ve sanat adamları, toplumun öncüleridir. Kitabımız bu yaratıcı bahtiyarlardan bir kısmını çeşitli yönleriyle sanatseverlere daha iyi tanıtabilmek için hazırlandı.

MUSTAFA BAYDAR

HALİDE EDİB ADIVAR

1884 yılında İstanbul'da doğmuştur. Yanya ve Bursa Reji Müdürlükleri'nde bulunan Edib Bey'in kızıdır. Öğrenimini Amerikan Kız Koleji'nde tamamlamıştır. İçlerinde Rıza Tevfik'in de bulunduğu bazı hocalardan özel olarak Türkçe, Arapça ve matematik dersleri almıştır. Matematikçi Salih Zeki ile evli olduğu zaman yazılarında Halide Salih imzasını kullanıyordu. Ondan ayrılıp 1917'de Adnan Adıvar'la evlendikten sonra eserlerinde Halide Edib imzası görülmeye başlamıştır.

Meşrutiyet yıllarında çeşitle gazete ve dergilerde makaleler, denemeler, hikâyeler yazmıştır. Kız Öğretmen Okulu ile Kız İdadisi'nde tarih, Türkçe, pedagoji dersleri vermiş, 1940 yılında üniversitede İngiliz Edebiyatı profesörlüğü yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı içinde Beyrut, Lübnan, Şam şehirlerinde kız okulları açılmasında büyük emeği dokunmuştur.

Mütarekede Sultanahmet Meydanı'nda yapılan bir mitingde halkı heyecana getiren sözleri meşhurdur. İstanbul'un işgali esnasında tevkif edilmek istenmişse de bulunamamıştır. Çünkü eşi ile birlikte Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya kaçmanın yolunu bulmuştur. Kürt Mustafa Divanı Harbi'nin ölümüne mahkûm ettiği altı kişi arasında Atatürk ile beraber onun da adı vardı.

Halide Edib'in, kadın edebiyatçılarımız arasında seçkin bir yeri vardır. İlk romanlarında daha çok ateşli, cazibeli ve olgun fikirli kadınlar, eserlerinin kahramanı idiler. *Handan*, *Kalp Ağrısı*, *Zey-*

no'nun Ođlu, *Tatarcık*, *Son Eseri* bu çeşit kitaplardır. Sonraları romanlarına sosyal, siyasal ve ulusal “tema”lar konu olmaya başlamıştır. *Yeni Turan*, *Mev'ud Hüküm*, *Ateşten Gömlek*, *Sonsuz Panayır*, *Döner Ayna* bu ikinci tiptendirler. *Harap Mâbedler*, *Seviye Talip*, *Raik'in Annesi* gibi ikinci planda eserleri de vardır.

Sinekli Bakkal romanı ile 1945 yılında CHP Armağanı'nı kazanmıştır. Ayrıca *Türkiye'de Şark*, *Garp* ve *Amerikan Tesirleri* ve üç ciltlik *İngiliz Edebiyatı Tarihi* adlı inceleme ve deneme eserlerini meydana getirmiştir. Kitaplarının çoğu çeşitli yabancı dillere çevrilmiştir. Başlıca hikâyelerinin toplandığı kitap *Dađa Çıkan Kurt* adını taşımaktadır. En son yayımlanan eserleri *Cıbil Gız*, *Akile Hanım Sokağı*, *Sallan ve Yuvarlan*'dır. İlk İngilizce olarak yazdığı Millî Mücadele hatıraları, *Hayat* dergisinde tefrika edilmiştir.

Halide Edib, insanı toplum içinde ve kişisel dünyası ile ele alan, bu arada cemiyetimizin çeşitli sorunları üzerine eğilmesini de bilen romancılarımızdandır.¹

• Sizde yazma merakı ne zaman ve nasıl başladı?

– Benim hatıralarım, *Memoirs of Halide Edib* (*Halide Edib'in Hatıraları*) ismiyle Amerika ve İngiltere'de basılmıştır.² Bu eserin başında çocukluk hayatımdan bahsederken, hatırımda kaldığına göre, yazdıklarım şunlardır:

Romancı olmayı, George Eliot isimli İngiliz kadın romancısını okuduktan sonra istedim. Fakat daha evvel muhitimizde çok hikâye söylenirdi ve bende de küçük kardeşlerime hikâye uydurmak merakı vardı. Bunu bir yaradılış telakki edebilirsiniz.

Bu soruya cevabım bu kadar, diyen büyük kadın romancımızın hafif sesle ve tebessüm ederek şunları söylediğini işittim:

– Fakat benim tarzım hiç de bu kadına benzemez ya...

1 Sayılanlar dışında *Türkün Ateşle İmtihanı*, *Mor Salkımlı Ev* (anı), *Çaresaz* (roman) gibi eserleri de olan Adıvar, 9 Ocak 1964'te böbrek yetmezliği nedeniyle yaşamını yitirdi – yay. haz.

2 Hatıraların İngilizce yayım tarihi 1926'dır – yay. haz.